

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD	PESEL
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

*miejsce
na naklejkę*

**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA BIAŁORUSKIEGO
POZIOM PODSTAWOWY**

DATA: **23 maja 2019 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS PRACY: **170 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

**UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia ucznia do:

dostosowania
kryteriów oceniania

NOWA FORMUŁA

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

MOB-P1_1P-192

Прeczytaj tekst i wykonaj zadania 1.–5.

Ніл Гілевіч

Долю каб бачыў у родным народзе...

У гісторыі сусветнай літаратуры было нямала вялікіх трагедый, трагічных творчых лёсаў, трагічных асоб, невядома за што асуджаных Богам на самыя страшныя пакуты зямныя.

Але больш трагічнай постаці, чым Янка Купала, бадай і сусветная літаратура не знае. Такіх душэўных пакут, якія звездаў-перажыў ён, нікому з роўных яму пабрацімаў на долю не выпала. Таму што трагедыяй, яго вечным, ніколі не заціхаючым болем была трагедыя яго народа, трагедыя Беларусі, яго выклатай Богам Бацькаўшчыны. А гэта непараўнана страшней, чым трагедыя некаторых яго вялікіх сучаснікаў, скажам, С. Ясеніна, або У. Маякоўскага, або геніяльнага балгарскага лірыка Пеё Яварава. Затраўлены, панявечаны, даведзены да чорнай распачы, ён не змог жыць далей у гэтым подлым свеце і пакінуў яго, ведаючы аднак, што застаецца Балгарыя, яе народ і яго мова, застаецца на векі вечныя.

У Купалы праз дзясятка гадоў пасля Кастрычніка гэтакага ведання не стала. Змрочная ноч насунулася на душу паэта. Да Кастрычніка і ў першыя гады пасля яго паэт верыў, чакаў, спадзяваўся і таму – будзіў, клікаў, натхняў, пераконваў, – адным словам, жыў і змагаўся.

У канцы 20-х здарылася непапраўнае: насунулася тая бяда, што горш за смерць. Для такіх людзей, для такіх паэтаў, як Купала. Яму, прароку-яснавідцу, трыбуну і сцяганосцу нацыянальнага адраджэння – з усёй забойчай відочнасцю стала бачна, што гісторыя і на гэты раз подла і бязлітасна жорстка наглумілася і з яго самых заповітных мараў, і са святая святых яго народа. Яму стала да пранізліва-ледзяной яснасці зразумела, што ажыццяўленне яго найдарагіх і найсветлых ідэалаў прынамсі на цэлыя дзесяцігоддзі аддаляецца, ва ўсякім разе, ён ужо сваімі словамі не дапаможа народу – яму не дадуць патрэбнае слова сказаць. Ні яму і нікому іншаму з тых, што ішлі побач і жылі адною з ім верай.

Паводле: Н. Гілевіч, *Долю каб бачыў у родным народзе ...*, [у:] Н. Гілевіч, *Выбраныя творы*, Мінск 2009, с. 476–477.

Заданне 1. (0–1)

На падставе тэксту акрэслі стаўленне яго аўтара да асобы Янкі Купалы. Абгрунтуй свой адказ.

.....

.....

.....

Заданне 2. (0–1)

На аснове тэксту ацані праўдзівасць сказаў, змешчаных у табліцы. Калі сказ праўдзівы, пазнач П, калі фальшывы – Ф.

1.	Паэзія Я. Купалы была прасякнута болем і трагедыяй беларускага народа, Бацькаўшчыны.	П	Ф
2.	Паводле аўтара тэксту, Я. Купала не з'яўляецца трагічнай постаццю.	П	Ф
3.	У канцы 20-х гадоў Я. Купала зразумеў, што новая палітычная сітуацыя не дазваляе яму пісаць згодна са сваімі ідэаламі.	П	Ф

Заданне 3. (0–1)

Да кожнага слова/словазлучэння 1–3 выберы і дапасуй адпаведнае значэнне А–Г.

словы і словазлучэнні

значэнні

1. адным словам

А. дастацца

2. прынамсі

Б. самае меншае

3. выпасці на долю

В. карацей кажучы

Г. амаль

1.

2.

3.

Заданне 4. (0–1)

Падбяры сінонімы да пададзеных ніжэй слоў.

міг –

доля –

Заданне 5. (0–3)

Напішы рэзюмэ да тэксту памерам 40–60 слоў.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Віталь Цыганкоў

Фэйсбук дазваляе быць бессаромнымі

4 лютага – дзень нараджэння Фэйсбука. У перадачы „Інтэрв’ю тыдня” філосаф і метадолаг Уладзімір Мацкевіч: [...] Як філосаф я цікаўлюся праблемамі камунікацыі, дыялогу, стасункаў з пункту гледжання дасягнення паразумення, развіцця тэмы. Наколькі магчыма ўвогуле ў апасродкаванай¹ камунікацыі працягнуць старую філасофскую традыцыю дыспуту, спрэчкі, абмеркавання? [...]

Новыя ўмовы мяняюць не толькі манеру, не толькі этыку, этас і этыкет камунікацыі, але гэта ўплывае і на сумленне і свядомасць чалавека. У непасрэднай камунікацыі ёсць шмат такіх чыннікаў, як міміка, пантаміміка – гледзячы вочы ў вочы, людзі паводзяць сябе зусім інакш. У непасрэднай камунікацыі, калі людзі саромеюцца, напрыклад, сказаць глупства – то мімікай і эмоцыямі яны могуць скарэктаваць свае выказванні, неяк улагодзіць суразмоўцу. Усё гэта адсутнічае ў інтэрнэт-камунікацыі. Вось гэтая малая доля сумлення, сораму ў інтэрнэт-камунікацыі ўносіць вялікія скажэнні ў чалавечыя стасункі. [...]

Гэта адзін са шматлікіх негатыўных чыннікаў сеткавай камунікацыі. Але ёсць і станоўчыя. У жывой размове словы знікаюць, а ў пісьмовым выглядзе ў сацыяльных сетках словы застаюцца. [...] Але ў фэйсбучнай камунікацыі заўсёды можна вярнуцца да ранейшых выказванняў, нагадаць суразмоўцу, што ён сказаў. У жывой размове гэта немагчыма.

І гэта дысцыплінуе пэўным чынам – трэба ўзважваць свае словы, разумець, што яны застаюцца. Гэта прымушае больш адказна ставіцца да сваіх выказванняў. Але ж гэта тычыцца толькі тых, хто ўсур’ёз ставіцца да сеткавай камунікацыі. Гэта не тычыцца тролёў ці тых людзей, якіх цікавіць не змест размовы, а толькі самапрэзентацыя. [...]

Знікае нешта істотнае ў адносінах паміж людзьмі. Бо калі мы гаворым з чалавекам тэт-а-тэт², то мы ўлічваем і яго рэакцыі, эмоцыі, стаўленне да нас. А калі ты робіш выказванні ў Фэйсбуку – ты губляеш непасрэднага адрасата. [...] Камунікацыя набывае больш ананімнасці, ты надзяваеш пэўную маску. Мы перастаем быць самі сабой, а ў большай ступені граем пэўныя ролі. І гэта незалежна ад таго, ці хуліганіш ты, троліш – гэта адбываецца нават з вельмі сумленнымі і шчырымі людзьмі. [...]

Заставацца сабой, разумець сябе ў сетках значна цяжэй. Непасрэдная камунікацыя дае магчымасць не толькі падтрымліваць больш шчыльныя, чалавечыя стасункі – яна дае матэрыял для самапазнання. Гэта губляецца ў віртуальнай камунікацыі, бо ты не бачыш рэальнай ацэнкі сябе з боку суразмоўцаў. [...]

Дакрануцца рукой да чалавека, усміхнуцца, падміргнуць, нешта сказаць – гэта зусім іншае, чым лайк. Лайк – гэта вельмі фармальнае рэч. [...] І калі вы атрымліваеце сотні лайкаў пад нейкім сваім допісам – вы ж не ведаеце, ці яны фармальныя, ці шчырыя. [...]

А вось усмешку, падбэдзёрванне, пацісканне плячыма – фармальна інтэрпрэтаваць ужо нельга. І калі гэтыя жывыя рэчы знікаюць, то з жывога чалавека робіцца камунікацыйная машына.

В. Цыганкоў, *Фэйсбук дазваляе быць бессаромнымі*, <http://www.svaboda.org>

¹ Апасродкаваны – pośredni.

² Тэт-а-тэт (з франц. tête-à-tête) – w cztery oczy.

Заданне 6. (0–2)

На аснове тэксту падай адзін аргумент, які пацвярджае тэзіс з загаловак *Фэйсбук дазваляе быць бессаромнымі*, і адзін – які абвяргае.

Аргумент, які абвяргае тэзіс з загаловак:

.....

.....

.....

Аргумент, які пацвярджае тэзіс з загаловак:

.....

.....

.....

Заданне 7. (0–1)

Да прыведзеных ніжэй слоў падбяры сінонімы іншамоўнага паходжання, выкарыстаныя ў тэксце.

спрэчка (1 абзац) –

сам-насам (5 абзац) –

Заданне 8. (0–2)

Сярод пададзеных рысаў тэксту выберы тыя, якія характарызуюць яго мову. Абзнач **ТАК**, калі рыса ўласцівая тэксту, і **НЕ**, калі не ўласцівая.

1.	Выкарыстанне клічных сказаў.	ТАК	НЕ
2.	Наяўнасць неалагізмаў.	ТАК	НЕ
3.	Выкарыстанне фразеалагізмаў.	ТАК	НЕ
4.	Выкарыстанне рытарычнага пытання.	ТАК	НЕ

Заданне 9. (0–1)

Назаві і падай прыклад стылістычнага сродка, ужытага ў апошнім абзацы.

стылістычны сродак –

прыклад –

Заданне 10.

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Тэма 1. Ці варта рабіць дабро? Паразважай над праблемай і абгрунтуй свой погляд. Звяртайся да прыведзенага ніжэй фрагмента аповесці *Аблава* Васіля Быкава, цэлага твора і іншага тэксту культуры. Твая праца павінна налічваць не менш за 250 слоў.

Васіль Быкаў

Аблава

(урывак)

І вось неяк увосень позненька ўвечары прыходзіць Міколка. Стомлены, згаладнелы, у гразкіх ботах, аказваецца, быў на нейкай нарадзе ў раёне. Маці хутчэй міску на стол, ён з'еў троху і кажа: „Бацька, а давай купімо малатарню. Ёсць такая магчымасць праз патрэбкааперацыю. Грошы можна не разам – у россрочку”. Хведар адказаў не адразу, падумаў. Канешне, яно б дужа не блага, тая малатарня, ён ужо бачыў такую ў суседняй вёсцы Шаўцы. Летась там тры ці больш гаспадаркі склаліся і купілі, казалі, добра малоціць, дужа давольныя былі мужыкі. І лягчэй, чым цапамі, і хутчэй. Але ж... Бы чула ягонае сэрца, чым тое можа абярнуцца. [...]

Малатарню прыцягнулі на трэці дзень пасля пакроваў. Памог швагер Тамаш, доўга ладзілі пад павеццю прывад з драўлянымі дышлямі і жалезнымі прэнтамі перадачы. Адклаўшы свае камсамольскія справы, памагаў і Міколка, усё ж ён таксама разбіраўся ў сучаснай сялянскай тэхніцы. Урэшце ўсё наладзілі і апрабавалі новую машыну. [...]

Малацілі талакой, гаспадаркамі дзвюма ці трыма адразу, як калі складвалася. Хведар нікому не адмаўляў, меркавалі як хто хацеў, а плацілі, хто колькі мог. У залежнасці ад намалоту, канешне. Усё па добрай волі, што ж ён які эксплуатаатар для сваіх сяльчан? Мусіць, ён бы даў малаціць і дарма, але трэба былі грошы, усё ж малатарня каштавала не дзешава, і хоць узялі ў крэдыт, але сплачваць трэба было кожны квартал. Да каляд памалацілі ўсе суседзі і некаторая яго радня. Нават прывозілі з суседніх вёсак. Усім малаціў Роўба. [...]

Ён пражыў у Нядолішчы яшчэ месяцаў дзесяць. Нярадаснае было тае жыццё, бяхлеб'е і посніца надоўга пасяліліся ў ягонай хаце. Хведар дык яшчэ неяк трываў, сцяўшы зубы, а Ганулька пачала часта плакаць, асабліва ўранку ля печы, як бралася варыць ежу і нешта трэба было ўсыпаць у чыгун, пакласці на патэльнію. Для малой Волечкі хадзіла па малако ў вёску да Лёксы ці да Грачыхіных. Тыя ім спачувалі, перажывалі іхнюю бяду, бы сваю, і чым маглі памагалі. Мусіць, тады ён схадзіў і да Цыпруковага Зміцера, які трэці год быў вінен яму трыццаць рублёў грошай. Быў вінен з той малацьбы і не аддаваў, і Хведар не мог напамніць яму – было ўсё ж няёмка, бы ён дамагаўся чаго незаконнага. Дарма тады не паслухаў Ганульку, якая, калі ён сабраўся ўвечары да Зміцера, сказала: „Не ідзі! Хай яны згараць, тыя трыццаць рублёў, калі ён такі чалавек нягодны...”. Мусіць, нягодны, нават напэўна так, думаў Хведар, але ж сам трапіў у нявыкрутку, як тут не пойдзеш. Пайшоў і, канечне ж, атрымаў дулю. Не меў грошы Зміцер ці не схацеў аддаць – хто яго ведае, толькі дужа нядобра пагаварылі яны, і Хведар, прыйшоўшы дамоў, зацята маўчаў да ранку. Яно, можа б, і нічога асаблівага, можа б, як і абышлося і без тых грошай, калі б гэты Зміцер не быў у актывістах камбеда. Калі пачалося самае страшнае – раскулачванне, менавіта ён і прапанаваў на пасяджэнні раскулачыць Хведара Роўбу. Як лішэнца і цвёрдападатніка. Што ж, яго паслухалі, Хведара выслалі. Правялі класавую барацьбу на вёсцы, а тая трыццатка так і засталася

за Зміцерам. Хай карыстаецца на здароўе. Хведару не шкада грошай, толькі яшчэ болей сумна зрабілася ад таго на свеце.

В. Быкаў, *Аблава*, [у:] В. Быкаў, *Выбраныя творы*, Мінск 2004, с. 436–440.

Тэма 2. Зрабі аналіз верша. Пастаў інтэрпрэтацыйны тэзіс і абгрунтуй яго. Твая праца павінна налічваць не менш за 250 слоў.

Алесь Барскі

Беластоцкі край

Мой Беластоцкі край – мая Айчына!
З табою звязаны мой лёс і доля.
Люблю лясы твае, люблю даліны,
Кахаю шчыра бацькаўскае поле.

Кальшашся ў напевах песні роднай,
І мыеш твар у промнях залацістых,
І толькі тут я поўнасцю свабодны,
І толькі тут душой заўсёды чысты.

Смяцічы і Гайнаўка, і Бельск старынны,
Саколка ціхая, зялёная Дуброва,
Любоў да вас – мая адвечная павіннасць
І вернасць матчынай спрадвечнай мове.

Шасціць калоссе у палях шырокіх,
Бурліць крыніца песняю адвечнай,
Звініць нядзельны звон з царквы далёкай, –
На роднай Беласточчыне я вечны.

Зямля мая, мой беларускі краю,
Над Нарваю, над Бугам задуменым
Я вольны тут, душой адпачываю,
Мой краю вечны, краю незаменны.

А. Барскі, *Беластоцкі край*, [у:] А. Барскі, *Выбраныя творы*, Мінск 2011, с. 21.

Blank page with horizontal dotted lines for writing.

Blank page with horizontal dotted lines for writing.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)